

UZNÁNÍ A VÝKON CIZÍCH ROZHODČÍCH NÁLEZŮ VE SPOLKOVÉ REPUBLICE NĚMECKO PODLE JUDIKATURY NĚMECKÝCH OBECNÝCH SOUDŮ

PETR DOBIÁŠ

ÚVOD

V mezinárodním rozhodčím řízení nevznikají téměř žádné problémy v oblasti uznání a výkonu rozhodčích nálezů v zahraničí, protože tuto otázku řeší několik multilaterálních mezinárodních smluv. Z nich nejdůležitější je zřejmě Newyorská úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů z roku 1958 (dále jen Newyorská úmluva),¹ která má dnes již více než 140 smluvních stran, mezi něž patří i Spolková republika Německo. Tím se rozhodčí řízení výrazně odlišuje od řízení před obecnými soudy, jelikož vykonatelnost rozhodnutí obecných soudů doposud nebyla v žádné multilaterální mezinárodní smlouvě upravena.² Uznání a výkon rozhodčích nálezů je předmětem úpravy obsažené v mnoha bilaterálních mezinárodních smlouvách.³

1. OBECNÁ CHARAKTERISTIKA UZNÁNÍ A VÝKONU CIZÍCH ROZHODČÍCH NÁLEZŮ VE SPOLKOVÉ REPUBLICE NĚMECKO PODLE JUDIKATURY NĚMECKÝCH OBECNÝCH SOUDŮ

V souladu s § 1061 odst. 1 německého civilního procesního řádu (*Zivilprozessordnung*, dále jen ZPO)⁴ se uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů řídí podle ustanovení Newyorské úmluvy. Tím však zůstávají ve smyslu ust. § 1061 odst. 1 věty druhé ZPO nedotčena ustanovení ostatních mezinárodních smluv o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů. Pro rozhodnutí o výkonu cizího rozhodčího nálezu je podle § 1061 odst. 1 bod 4 ZPO příslušný vrchní zemský soud (*Oberlandesgericht*), v jehož obvodu se nachází místo konání rozhodčího řízení.

Pro posouzení otázky, zda se v daném případě jedná o cizí rozhodčí nález, je v daném případě v souladu s principem teritoriality rozhodující, kde se nachází místo roz-

¹ Uveřejněna jako příloha vyhlášky ministra zahraničních věcí pod č. 74/1959 Sb.

² Výjimku představuje v rámci práva Evropské unie nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000, o soudní pravomoci a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. Srov. Růžička, K.: *Mezinárodní obchodní arbitráž*, Prospektum, Praha 1997, s. 16 a násl.

³ Ze dne 30. 1. 1877 ve znění publikovaném dne 5. prosince 2005 (Spolková sbírka zákonů I, s. 3202, opr. 2006, s. 431) a změněném novelami pozdějšími.

hodčího řízení. Proto se o cizí rozhodčí nález jedná v případě, že se místo konání rozhodčího řízení nachází mimo území Spolkové republiky Německo.⁵ Jestliže si strany nesjednají místo konání rozhodčího řízení, tak musí být určeno rozhodčím senátem (rozhodcem).

Podle rozhodnutí Vrchního zemského soudu v Düsseldorfu nemůže být pouhé uvedení místa vydání v rozhodčím nálezu posouzeno jako určení místa rozhodčího řízení pro účely ust. § 1043 odst. 1 ZPO. Pokud místo konání rozhodčího řízení neurčily ani strany ani rozhodčí senát, tak se za něj považuje skutečné místo konání rozhodčího řízení, a pokud toto místo nelze zjistit, tak se za místo rozhodčího řízení považuje místo konání posledního ústního jednání.⁶ Dalším předpokladem uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů je také jeho závaznost. Rozhodčí nález je závazný, pokud proti němu nelze podat (podle pro něj aplikovatelného práva) opravný prostředek k jinému rozhodčímu senátu^{7, 8} nebo obecnému soudu.⁹

2. ODEPŘENÍ UZNÁNÍ A VÝKONU CIZÍCH ROZHODČÍCH NÁLEZŮ VE SPOLKOVÉ REPUBLICCE NĚMECKO PODLE UST. ČL. V NEW YORSKÉ ÚMLUVY Z ROKU 1958

V souladu s ust. čl. V odst. 1 a 2 New Yorkské úmluvy mohou být uznání a výkon rozhodčího nálezu odepřeny na žádost strany, proti níž je nález uplatňován, pouze tehdy, pokud je dán některý z důvodů pro odepření uznání a výkonu rozhodčích nálezů uvedených v čl. V odst. 1 a 2.

Podle ust. čl. V odst. 1 písm. a) New Yorkské úmluvy může být na návrh strany, proti níž je nález uplatňován, odepřeno uznání a výkon rozhodčího nálezu v případě, že strany, které uzavřely rozhodčí smlouvu, byly podle zákona, který se na ně vztahuje, nezpůsobilé k jednání, nebo že zmíněná dohoda není platná podle práva, jemuž strany tuto dohodu podrobily, nebo, v nedostatku odkazu v tomto směru, podle práva země, kde nález byl vydán. Důkazní břemeno ve vztahu k předložení rozhodčí smlouvy odpovídající požadavkům stanoveným v čl. II New Yorkské úmluvy nese navrhuující strana.^{10, 11} Neexistence platné rozhodčí smlouvy je ze všech zkoumaných rozhod-

⁵ Srov. Lachman J., P.: Handbuch für die Schiedsgerichtspraxis, Verlag Dr. Otto Schmidt, Köln 2002, s. 442 a násl.

⁶ Srov. usnesení Vrchního zemského soudu v Düsseldorfu ze dne 23. 3. 2000, 6 Sch 02/99.

⁷ Rozhodčí řízení se vyznačuje jednoinstančností, a proto vynesením rozhodčího nálezu řízení zásadně definitivně končí. Stranám sice bývá umožněno sjednat si přezkoumání rozhodčího nálezu [např. český zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů (zák. č. 216/1994 Sb. ve znění pozdějších předpisů) toto umožňuje v § 27], ale v praxi se tato možnost příliš nevyužívá, protože pro strany je důležité především včasné a hospodárné projednání jejich sporu. Doručení rozhodčího nálezu je tak konečným a závazným rozhodnutím, které lze použít jako exekuční titul.

⁸ K tomu srov. Bělohávek A.: Druhá instance v rozhodčím řízení, Právní zpravodaj 6/2003, s. 5 a násl.

⁹ Srov. usnesení Spolkového soudního dvora (*Bundesgerichtshof*) ze dne 22. 2. 2001 – III ZB 71/99, publ. v *Neue Juristische Wochenschrift* 2001, 1730; WM 2001, 971.

¹⁰ Srov. usnesení Hanseat. Vrchního zemského soudu v Hamburku ze dne 22. 8. 2001, 6 Sch 06/00.

¹¹ Obecný soud může požadovat podle obecných ustanovení [§ 142 odst. 3 ZPO, § 184 německého zákona o soudech a soudcích (*Gerichtsverfassungsgesetz*)] předložení překladu, které však není podmínkou přípustnosti žádosti [Srov. usnesení Nejvyššího bavorského soudu (*Bayerisches oberstes Landesgericht*) z 11. 8. 2000, 4Z Sch 05/00, publ. v BB, příloha 12 k sešitu 50/2000 (RPS), s. 10 (s. pozn. Lachmann, s. 8)].

nutí německých obecných soudů¹² „nejúspěšněji“ uplatňovaný důvod pro odepření uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů (srov. Tab. 1). Rozhodčí smlouva¹³ musí být podle čl. II odst. 1 a 2 New Yorkské Úmluvy uzavřena v písemné formě. Princip nejvyšších výhod obsažený v čl. VII New Yorkské úmluvy však umožňuje aplikaci národní právní úpravy, jestliže stanoví mírnější formální požadavky. Podle usnesení Spolkového soudního dvora lze v souladu s principem nejvyšších výhod, který je upraven v čl. VII New Yorkské úmluvy, aplikovat ustanovení z hlediska rozhodčího řízení příznivější národní právní úpravy v oblasti uznání a výkonu rozhodčích nálezů (§ 1025 a násl. ZPO). Pokud se řídí rozhodčí smlouva národní právní úpravou – určenou na základě ustanovení mezinárodního práva soukromého – státu, v němž je žádáno o výkon rozhodčího nálezu (v souladu s principem *lex fori*), aplikují se ve smyslu čl. VII odst. 1 New Yorkské úmluvy mírnější ustanovení tohoto práva upravující formální náležitosti než jsou ta, která jsou obsažena v čl. II odst. 1 a 2 New Yorkské úmluvy.¹⁴ Předložení prvopisu rozhodčí smlouvy nebo jeho řádně ověřené kopie podle čl. IV odst. 1 písm. b), stejně jako překlad těchto dokladů ověřený úředním nebo přísežným tlumočnickem anebo diplomatickým nebo konzulárním zástupcem podle čl. IV odst. 2 New Yorkské úmluvy, nejsou – v souladu s principem nejvyšších výhod obsaženým v čl. VII odst. 1 New Yorkské úmluvy – předpokladem pro uznání a výkon cizího rozhodčího nálezu, do té míry do které je národní procesněprávní úprava (§ 1064 odst. 3 ve spojení s odst. 1 ZPO) příznivější.¹⁵ Otázka, zda rozhodčí smlouva splňuje všechny formální náležitosti, a tudíž může být úspěšně dosaženo uznání a výkonu rozhodčího nálezu, má být posouzena v rámci samotného řízení o povolení výkonu rozhodčího nálezu podle příslušných ustanovení New Yorkské úmluvy [čl. V odst. 1 písm. a) New Yorkské úmluvy].¹⁶ Tuzemské obecné soudy přitom nejsou vázány zjištěními zahraničních soudů z hlediska posouzení platnosti rozhodčí smlouvy.¹⁷ Pod pojmem písemná dohoda se podle čl. II odst. 2 New Yorkské úmluvy rozumí rozhodčí doložka ve smlouvě nebo rozhodčí smlouva, podepsaná stranami nebo obsažená ve výměně dopisů nebo telegramů. K prokázání existence písemné dohody uzavřené stranami v souladu s čl. II odst. 2 New Yorkské úmluvy prostřednictvím výměny dopisů či telegramů je v první řadě nutné, aby žadatel/navrhovatel předložil dopisy, resp. telegramy, které v dané věci obdržel od protistrany.¹⁸ Prekluze námitky neexistence rozhodčí smlouvy v řízení o povolení výkonu rozhodčího nálezu je vyloučena, jestliže rozhodčí senát svévolně, tj. bez jakékoliv opory v ujednání stran, přijal svou pravomoc.¹⁹

¹² Judikatura německých obecných soudů byla čerpána z databáze Německého arbitrážního institutu (právní stav ke dni 5. 10. 2007).

¹³ České znění New Yorkské úmluvy publikované ve Sbírce zákonů používá pojem „písemná dohoda“.

¹⁴ Srov. usnesení Spolkového soudního dvora ze dne 21. 9. 2005 – III ZB 18/05, publ. v SchiedsVZ 2005, s. 306.

¹⁵ Srov. usnesení Nejvyššího bavorského soudu z 11. 8. 2000, 4Z Sch 05/00, BB, příloha 12 k sešitu 50/2000(RPS), s. 10 (s pozn. Lachmann, s. 8).

¹⁶ Srov. usnesení Vrchního zemského soudu v Celle ze dne 18. 9. 2003, 8 Sch 12/02.

¹⁷ Srov. usnesení Vrchního zemského soudu v Celle ze dne 4. 9. 2003, 8 Sch 11/02, publ. v SchiedsVZ 2004, s. 165.

¹⁸ Srov. usnesení Vrchního zemského soudu v Kolíně nad Rýnem ze dne 22. 7. 2002, 9 Sch 16/02.

¹⁹ Srov. usnesení Vrchního zemského soudu v Rostocku ze dne 22. 11. 2001, 1 Sch 03/00, publ. v IPRrax 2002, s. 401.

Uznání a výkon cizího rozhodčího nálezu mohou být podle čl. V odst. 1 písm. b) New Yorkské úmluvy rovněž odepřeny, pokud strana, proti níž je nález uplatňován, nebyla řádně vyrozuměna o ustanovení rozhodce nebo o rozhodčím řízení, nebo nemohla z jakýchkoliv jiných důvodů uplatnit své požadavky. Také porušení práva být slyšen podle výše uvedeného ustanovení New Yorkské úmluvy bylo ve zkoumaných rozhodnutích německých obecných soudů uplatňováno jako důvod pro odepření uznání a výkonu rozhodčího nálezu velmi často (srov. Tab. 1). Právo být slyšen je v rozhodčím řízení obecně uznáváno. K tomuto právu patří mimo jiné včasné informování stran o průběhu rozhodčího řízení a včasné předvolávání stran k jednáním. Z tohoto důvodu uvádí New Yorkská úmluva ve svém čl. V odst. 1 písm. b) jako jeden z důvodů pro odepření uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů, že strana nebyla řádně vyrozuměna o konání rozhodčího řízení. K problematice zachování práva být slyšen se vyjádřil ve svém rozhodnutí ze dne 16. března 2000 Nejvyšší bavorský soud.²⁰ Podle právního názoru Nejvyššího bavorského soudu dochází k porušení práva být slyšen v případě, že v rozhodčím řízení byla aplikována právní fikce doručení písemnosti, aniž byly splněny podmínky umožňující použití této právní fikce. V daném případě byla aplikována právní fikce doručení podle čl. 3 č. 1 zákona Ruské federace ze dne 7. července 1993 o mezinárodním rozhodčím řízení, který stanoví, že se tato fikce aplikuje, pokud nebylo ani po přiměřeném šetření možné doručit písemnost na žádné z doručovacích míst uvedených v tomto zákoně, mezi něž patří místo podnikání, trvalé bydliště a poštovní adresa toho, komu je zásilka určena (tj. adresáta). Teprve ve spojení se snahou o zjištění adresy platí, že se písemné sdělení považuje za doručené, jestliže bylo zasláno v doporučeném dopise nebo jiným způsobem, který umožňuje doložit pokus o doručení na poslední známou adresu organizační složky nebo bydliště nebo na poštovní adresu toho, komu je zásilka určena. Odůvodnění rozhodčího nálezu v daném případě neobsahovalo žádný odkaz týkající se výše zmíněné snahy o zjištění adresy adresáta písemnosti a ani navrhovatelka netvrdila, že by taková šetření byla za účelem zjištění adresy pro doručení písemnosti provedena. Proto nebyly v daném případě splněny předpoklady pro aplikaci právní fikce doručení. Ačkoliv protistrana nenapadla rozhodčí nález v řízení před ruským obecným soudem s odkazem na porušení práva na slyšení, tak nebylo vyloučeno uplatnit tento důvod pro zrušení rozhodčího nálezu v daném řízení o uznání a výkonu cizího rozhodčího nálezu. V případě, že byl ve Spolkové republice Německo podán k obecnému soudu návrh na výkon rozhodčího nálezu proti žalovanému, který neměl v předcházejícím rozhodčím řízení možnost, aby mohl uplatnit svá práva, tak nemůže být tento žalovaný pouze odkázán na možnost podání opravných prostředků proti rozhodčímu nálezu v zahraničí (v zemi původu).

K odepření uznání a výkonu rozhodčího nálezu může podle čl. V odst. 1 písm. c) New Yorkské úmluvy dojít dále v případě, že se nález týká sporu, pro který nebyla uzavřena rozhodčí smlouva, nebo který není v mezích rozhodčí doložky, nebo pokud nález obsahuje rozhodnutí přesahující dosah úmluvy o rozhodci nebo rozhodčí dolož-

²⁰ Srov. usnesení Nejvyššího bavorského soudu ze dne 16. 3. 2000, 4Z Sch 50/99, publ. v BB, příloha 12 k sešitu 50/2000 (RPS), s. 15.

ky. Jestliže mohou být části rozhodčího nálezu ve věcech podrobených rozhodčímu řízení odděleny od částí nálezu jednajících o věcech, které mu nejsou podrobeny, ta část nálezu, která obsahuje rozhodnutí o věcech podrobených rozhodčímu řízení, může být uznána a vykonána. Ve vztahu k tomuto důvodu pro odepření uznání a výkonu rozhodčího nálezu je vhodné uvést usnesení Hanseat. Vrchního zemského soudu v Brémách ze dne 30. září 1999.²¹ Podle tohoto usnesení je pravomocné rozhodnutí zahraničního obecného soudu týkající se zjištění arbitrability sporu pro německé obecné soudy v rámci řízení o výkonu rozhodčího nálezu závazné, a musí být posouzeno jako rozhodnutí o předběžné otázce, pokud není dán důvod pro odepření cizího soudního rozhodnutí podle § 328 odst. 1 ZPO. Výše uvedené rozhodnutí nám však nedává odpověď na otázku, jak se má postupovat v případě, že otázka arbitrability nebyla přezkoumána prostřednictvím zahraničního obecného soudu, a některá ze stran namítne nedostatek pravomoci rozhodčího senátu k rozhodnutí sporu z hlediska zahraničního právního řádu. Zajímavé srovnání k výše uvedenému případu proto nabízí rozhodnutí Vrchního zemského soudu (*Kammergericht*) v Berlíně, který ve svém usnesení ze dne 18. května 2006²² *de facto* uznal na základě vzájemnosti rozhodnutí čínského Lidového soudu ve Wuxi, ve kterém byla vyslovena neplatnost rozhodčí doložky. V dané věci byla čínským obecným soudem rozhodčí smlouva prohlášena za neplatnou, protože rozhodčí doložka byla z hlediska čínské právní úpravy neurčitá, jelikož čínské právo podmiňuje platnost rozhodčí smlouvy mimo jiné přesným určením rozhodčího soudu. Podle právního názoru Vrchního zemského soudu v Berlíně nebylo v daném případě třeba předkládat znalecký posudek, kterým by byla posouzena platnost rozhodčí doložky podle rozhodného čínského práva, protože se již touto otázkou zabýval ve svém rozhodnutí čínský obecný soud.

Čl. V odst. 1 písm. d) New Yorkské úmluvy stanoví, že k odepření uznání a výkonu cizího rozhodčího nálezu může dojít i v případě, že složení rozhodčího soudu nebo rozhodčí řízení nebylo v souladu s ujednáním stran, nebo nebylo-li takového ujednání, že nebylo v souladu se zákony země, kde se rozhodčí řízení konalo. Při posouzení otázky, zda bylo rozhodčí řízení vedeno řádně, je třeba v konkrétním případě především posoudit průběh rozhodčího řízení z hlediska ujednání stran, a nikoliv z pohledu odlišné zákonné právní úpravy.²³

Ustanovení čl. V odst. 1 písm. e) New Yorkské úmluvy je úzce spjato s problematikou uznání a výkonu rozhodčích nálezů zrušených ve státě původu. Samotná problematika uznání a výkonu rozhodčích nálezů zrušených ve státě původu souvisí především s nejednoznačnou formulací čl. V odst. 1 písm. e) New Yorkské úmluvy, podle kterého „uznání a výkon nálezu *mohou* být odepřeny na žádost strany, proti níž je nález uplatňován, pouze tehdy, když tato strana prokáže příslušnému orgánu země, v níž je

²¹ Srov. usnesení Hanseat. Vrchního zemského soudu v Brémách ze dne 30. 9. 1999, (2) Sch 04/99, publ. v BB, příloha 12 k sešitu 50/2000 (RPS), s. 18.

²² Srov. usnesení Vrchního zemského soudu v Berlíně ze dne 18. 5. 2006, 20 Sch 13/04, publ. v SchiedsVZ 2007, s. 100 s pozn. Neelmeier, *Verbürgung der Gegenseitigkeit zwischen Deutschland und China?*, publ. v SchiedsVZ 2007, s. 102 a násl.

²³ Srov. usnesení Hanseat. Vrchního zemského soudu v Brémách ze dne 30. 9. 1999, (2) Sch 04/99, publ. v BB, příloha 12 k sešitu 50/2000 (RPS), s. 18. Ve vztahu k tomuto rozhodnutí je třeba dodat, že obecný soud, zde zřejmě chtěl zdůraznit přednost ujednání stran před **dispozitivní** zákonnou právní úpravou.

žádáno o uznání a výkon, že nález se dosud nestal pro strany závazným nebo byl zrušen nebo že jeho výkon byl odložen příslušným orgánem země, v níž nebo podle jejíhož právního řádu byl vydán.“ Jako sporné se pak v právní teorii i praxi jeví použití dispozitivního výrazu **mohou** namísto kogentního **musí** v čl. V odst. 1 písm. e) New Yorkské úmluvy. Některé zahraniční obecné soudy zaujaly stanovisko, že mohou uznat a povolit výkon rozhodčího nálezu, ačkoliv se jedná o rozhodčí nález, který byl zrušen příslušným obecným soudem v místě konání rozhodčího řízení. Jako důsledek výše uvedeného postoje některých zahraničních soudů pak vzniká situace, kdy může být v jedné zemi podle New Yorkské úmluvy odepřeno uznání a výkon rozhodčího nálezu, jehož výkon nemůže být povolen z důvodu jeho zrušení ve státě původu, zatímco v jiném státě bude tentýž nález uznán a jeho výkon povolen.²⁴ Ve Spolkové republice Německo Vrchní zemský soud v Rostocku ve svém usnesení ze dne 28. října 1999²⁵ zamítl žádost o povolení výkonu rozhodčího nálezu, který byl zrušen kompetentním obecným soudem v místě vydání rozhodčího nálezu, ačkoliv rozhodnutí o zrušení rozhodčího nálezu ještě nenabývalo právní moci. Rozhodnutí Vrchního zemského soudu v Rostocku je ilustrativním příkladem aplikace § 1061 odst. 3 ZPO, který svěřuje obecným soudům pravomoc rozhodnout na návrh zainteresované strany o zrušení prohlášení o vykonatelnosti, jestliže byl rozhodčí nález následně (tj. poté, co byl prohlášen vykonatelným) zrušen příslušným zahraničním orgánem. Podle rozhodnutí Vrchního zemského soudu v Rostocku lze vydat rozhodnutí o prohlášení o vykonatelnosti tehdy, jestliže se rozhodčí nález stal právně závazným podle práva aplikovatelného pro rozhodčí nález, tj. že proti němu nelze podat opravný prostředek k jinému rozhodčímu senátu nebo obecnému soudu. Toto hledisko **musí** být přezkoumáno obecným soudem *ex officio*. Rozhodčí nález přestává být závazným, jestliže byl zrušen kompetentním obecným soudem nebo odvolacím rozhodčím senátem, a proto musí být jeho uznání odmítnuto podle čl. V odst. 1 písm. e) New Yorkské úmluvy. Na výše uvedené soudní rozhodnutí reagoval ve svém usnesení ze dne 22. 2. 2001 Spolkový soudní dvůr. Spolkový soudní dvůr ve svém navazujícím rozhodnutí judikoval, že rozhodnutí o závaznosti nebo zrušení rozhodčího nálezu vydané v zemi původu **může být vzato v úvahu prostřednictvím podané stížnosti pro porušení práva** (ve smyslu § 1065 odst. 1 ZPO) proti rozhodnutí o odepření povolení k výkonu rozhodnutí, **ačkoliv obecně vzato nové skutečnosti nemohou být v této fázi řízení o uznání rozhodčího nálezu vzaty v úvahu.**²⁶ Jestliže se rozhodčí nález ještě nestal závazným v zemi původu nebo byl zrušen, tak má být jeho uznání v příslušném státě odepřeno v souladu s článkem V odst. 1 písm. e) New Yorkské úmluvy. Pokud byl ve státě původu podán návrh na zrušení rozhodčího nálezu, tak může být řízení o uznání rozhodčího nálezu přerušeno v souladu s ust. čl. VI New Yorkské úmluvy. S ohledem na výše uvedená soudní rozhodnutí lze tedy shrnout, **že rozhodčí nález, který byl zrušen ve státě původu, s vysokou pravděpodobností nebude vykonán a uznán ve Spolkové republice Německo.**

²⁴ K tomu srov. Dobiáš, P.: Uznání a výkon rozhodčích nálezů zrušených ve státě původu podle relevantní judikatury zahraničních obecných soudů, publ. v Právník č. 3/2007, s. 325 a násl.

²⁵ Srov. usnesení Vrchního zemského soudu v Rostocku ze dne 28. 10. 1999, 1 Sch 03/99, publ. v BB, příloha 8 k sešitu 37/2000 (RPS), s. 13.

²⁶ Srov. usnesení Spolkového soudního dvora ze dne 22. 2. 2001 – III ZB 71/99, publ. v Neue Juristische Wochenschrift 2001, 1730; WM 2001, 971.

V čl. V odst. 2 písm. a) a b) New Yorkské úmluvy je upravena možnost odepření uznání a výkonu rozhodčího nálezu v případě, že příslušný orgán země, kde se žádá o uznání a výkon, zjistí:

a) že předmět sporu nemůže být předmětem rozhodčího řízení podle práva této země (tj. podmínkou uznání a výkonu rozhodčího nálezu je arbitrabilita daného sporu podle právního řádu druhého státu); nebo

b) že uznání nebo výkon nálezu by byl v rozporu s veřejným pořádkem této země.

Porušení veřejného pořádku uvedeného v čl. V odst. 2 písm. b) New Yorkské úmluvy (*ordre public*), je z celkového počtu zkoumaných rozhodnutí německých obecných soudů nejčastěji navrhovaným důvodem pro odepření uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů (srov. Tab. 1). Uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů podléhají ve Spolkové republice Německo méně přísnému režimu než tuzemské rozhodčí nálezy. K porušení německého mezinárodního veřejného pořádku (*ordre public international*) dochází pouze v případě, že bylo vydáno rozhodnutí zahraničního obecného soudu nebo rozhodčího soudu v řízení, které je v takové míře v rozporu se základními principy německého procesního práva, že jej podle německého právního řádu nelze považovat za vydané v řádném řízení v právním státě, protože trpí závažným nedostatkem, kterým jsou dotčeny samotné základy státního a hospodářského života.²⁷

Porušení veřejného pořádku může mít procesněprávní nebo hmotněprávní charakter. Zahraniční rozhodnutí není v rozporu s německým hmotněprávním veřejným pořádkem, pokud by soudce německého obecného soudu rozhodující v daném případě na základě kogentních norem německého práva dospěl k jinému výsledku. K porušení německého hmotněprávního veřejného pořádku by však došlo v případě, že by aplikace zahraničního práva byla v tak velkém rozporu se základními principy německé právní úpravy a v nich obsaženými představami o spravedlnosti, že by se z tuzemského (německého) pohledu jevila taková představa jako neúnosná.²⁸ Z hlediska procesního práva může být odepřen výkon cizího rozhodčího nálezu kvůli jeho rozporu s německým procesněprávním pořádkem pouze v případě, že rozhodčí řízení trpělo závažným nedostatkem, který se vztahuje k základům tuzemského státního a hospodářského života.²⁹

3. ODEPŘENÍ UZNÁNÍ A VÝKONU CIZÍCH ROZHODČÍCH NÁLEZŮ VE SPOLKOVÉ REPUBLICE NĚMECKO PODLE UST. ČL. IX EVROPSKÉ ÚMLUVY Z ROKU 1961

Evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži ze dne 21. dubna 1961 (dále jen Evropská úmluva)³⁰ má v současnosti podstatně méně smluvních stran než New Yorkská úmluva. Z celkového počtu devadesáti zkoumaných rozhodnutí němec-

²⁷ Srov. rozhodnutí Spolkového soudního dvora, publ. in *Neue Juristische Wochenschrift* 1986, 3027, 3028.

²⁸ Srov. rozhodnutí Spolkového soudního dvora v občanskoprávních věcech, publ. in *Neue Juristische Wochenschrift* 1993, 123, 268, 270.

²⁹ Srov. rozhodnutí Spolkového soudního dvora, publ. in *Neue Juristische Wochenschrift* 1988, 3090, 3092.

³⁰ Evropská úmluva byla uveřejněna jako vyhláška ministra zahraničních věcí ze dne 3. 8. 1964 pod č. 176/1964 Sb.

kých obecných soudů byla pouze ve třech soudních rozhodnutích posuzována a aplikována ustanovení Evropské úmluvy.

Čl. IX odst. 2 Evropské úmluvy přitom stanoví, že ve vztazích mezi smluvními státy této úmluvy, které jsou zároveň účastníky New Yorkské úmluvy, se omezuje použití důvodu pro odepření uznání a výkonu rozhodčího nálezu uvedeného v článku V odst. 1 písm. e) New Yorkské úmluvy pouze na zrušovací důvody, které odstavec 1 čl. IX výslovně uvádí. Podle právního názoru vysloveného v usnesení Vrchního zemského soudu v Drážďanech ze dne 31. ledna 2007 musí být ve Spolkové republice Německo odepřeno uznání rozhodčího nálezu, který byl zrušen ve státě původu kvůli porušení stranami ujednaných procesních pravidel, jestliže je zrušení takového rozhodčího nálezu v souladu se základními principy německého práva. Vrchní zemský soud v Drážďanech proto podle ust. čl. IX odst. 1 písm. d) Evropské úmluvy odmítl uznání cizího rozhodčího nálezu.³¹

ZÁVĚR

Rozhodčí řízení obecně a především rozhodčí řízení v mezinárodním obchodním styku je alternativním způsobem řešení sporů, který má ve srovnání s projednáváním sporů před obecnými soudy celou řadu výhod, které převažují nad jeho nevýhodami spojenými zejména s rozhodčím řízením *ad hoc*. K řešení sporů vznikajících v oblasti mezinárodního obchodního styku může nepochybně přispět i smířčí řízení vedené před stálými rozhodčími institucemi.

Současně s rozvojem mezinárodních hospodářských a obchodních styků dochází i k prudkému rozvoji mezinárodní obchodní arbitráže. Rostoucí počet obchodních transakcí je totiž logicky spojen i s nárůstem obchodních transakcí nevydařených, ze kterých pak mohou vznikat spory, jejichž efektivní a odborné řešení nabízí rozhodčí řízení. Rozhodčí řízení v mezinárodním styku je tak univerzálně upraveno v mnoha mezinárodních smlouvách a dokumentech, přičemž se jím nadále zabývají specializované komise OSN (UNCITRAL) i nestátní mezinárodní instituce.

Jestliže se české subjekty rozhodnou využít předností rozhodčího řízení, pak se jeví jako neoptimalnější řešení začlenit do hlavní smlouvy přesně formulovanou rozhodčí doložku, které dává stranám jistotu, že jejich případný spor bude rychle, relativně levně a kvalifikovaně rozhodnut.

Strany by přitom měly využívat zejména výhod rozhodčího řízení institucionálního, a při řešení eventuálního sporu si zvolit některý z renomovaných stálých rozhodčích soudů. K takovým renomovaným stálým rozhodčím soudům patří nepochybně i Německý arbitrážní institut (*Deutsche Institution für Schiedsgerichtsbarkeit*). Německý arbitrážní institut je celosvětově uznávanou rozhodčí institucí, která si získala respekt především díky vysoké profesionalitě a nestrannému rozhodování sporů. Německý arbitrážní institut nevede vlastní seznam rozhodců, ale na požádání dává podněty k jejich výběru. Stranám je tak poskytnuta pomoc při výběru vhodné osoby

³¹ Srov. usnesení Vrchního zemského soudu v Drážďanech ze dne 31. 1. 2007, 11 Sch 18/05 [Pozn. v současnosti je projednávána stížnost pro porušení práva proti tomuto rozhodnutí u Spolkového soudního dvora (BGH-III ZB 14/07)].

rozhodce (rozhodců), jehož morální kvality a odborné znalosti garantují vyřešení sporu vynesením bezchybného, kvalifikovaného a spravedlivého rozhodčího nálezu.

Ve Spolkové republice Německo byla provedena reforma rozhodčího řízení zákonem ze dne 22. prosince 1997 (Spolková sbírka zákonů I, s. 3224 a násl.). Tyto reformní snahy, které našly své vyjádření v desáté knize ZPO, byly vedeny úsilím o „zatraktivnění“ Německa jako místa konání rozhodčího řízení v mezinárodním obchodním styku. Nová právní úprava obsažená v desáté knize ZPO ve spojení s německou, z pohledu rozhodčího řízení příznivou, rozhodovací praxí obecných soudů, tak vytváří ideální podmínky pro vedení rozhodčího řízení.

Tab. 1. Rozdělení soudních rozhodnutí podle důvodů pro odepření uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů uvedených v čl. V New Yorkské úmluvy z roku 1958, které byly navrhovány stranami, proti nimž byl uplatňován návrh na uznání a výkon rozhodčího nálezu.

Důvod pro odepření uznání a výkonu cizího rozhodčího nálezu	úspěšný	neúspěšný
Čl. V odst. 1 písm. a)	12 ³²	8
Čl. V odst. 1 písm. b)	1	16
Čl. V odst. 1 písm. c)	–	7
Čl. V odst. 1 písm. d)	– ³³	10
Čl. V odst. 1 písm. e)	–	7
Čl. V odst. 2 písm. a)	–	3
Čl. V odst. 2 písm. b)	2	32

Celkový počet zkoumaných rozhodnutí německých obecných soudů: 90.

Tab. 2. Rozdělení soudních rozhodnutí podle důvodů pro odepření uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů uvedených v čl. IX odst. 1 Evropské úmluvy z roku 1961, které byly navrhovány stranami, proti nimž byl uplatňován návrh na uznání a výkon rozhodčího nálezu.

Důvod pro odepření uznání a výkonu cizího rozhodčího nálezu	úspěšný	neúspěšný
Čl. IX odst. 1 písm. a)	–	–
Čl. IX odst. 1 písm. b)	–	–
Čl. IX odst. 1 písm. c)	–	–
Čl. IX odst. 1 písm. d)	1 ³⁴	–

Celkový počet zkoumaných rozhodnutí německých obecných soudů, ve kterých byla posuzována a aplikována ustanovení Evropské úmluvy: 3.

³² V jednom případě došlo k částečnému odepření výkonu rozhodčího nálezu (srov. usnesení Hanseat. Vrchního zemského soudu v Hamburku ze dne 15. 1. 2002, 6 Sch 05/01).

³³ Ve svém usnesení (9 Sch 01/01) ze dne 3. 3. 2005 odepřel Vrchní zemský soud v Karlsruhe návrh na výkon cizího rozhodčího nálezu podle čl. V odst. 1 písm. d) New Yorkské úmluvy. Spolkový soudní dvůr toto rozhodnutí zrušil a vrátil věc Vrchnímu zemskému soudu v Karlsruhe k novému projednání. (srov. BGH III ZB 50/05 ze dne 23. 2. 2006, publ. v SchiedsVZ 2006, 161; IHR 2006, 125).

³⁴ Proti usnesení Vrchního zemského soudu v Drážďanech ze dne 31. 1. 2007, 11 Sch 18/05 je v současnosti projednávána stížnost pro porušení práva u Spolkového soudního dvora (BGH-III ZB 14/07).

Tab. 3. Rozdělení napadených cizích rozhodčích nálezů podle státu původu.

Belgie	1
Čína	3
Dánsko	1
Finsko	1
Francie	2
Velká Británie	13
Litva	1
Nizozemsko	4
Rakousko ³⁵	6
Rumunsko	3
Ruská federace	14
Švédsko	5
Švýcarsko	14
Srbsko (býv. Jugoslávie) ³⁶	2
Slovensko	1
Sýrie	1
Česká republika	5
Turecko	1
Ukrajina	6
Spojené státy americké	1
Bělorusko	3
nezařazeno	2

Celkový počet zkoumaných rozhodnutí německých obecných soudů: 90.

³⁵ V jednom případě se jednalo o návrh na výkon cizího rozhodčího smíru (srov. usnesení Nejvyššího bavorského soudu ze dne 5. 7. 2004, 4 Z Sch 09/04, BayObLGR 2004, 381).

³⁶ Místem konání rozhodčího řízení byl Bělehrad, který je dnes hlavním městem Srbské republiky.

Tab. 4. Rozdělení cizích rozhodčích nálezů, u kterých bylo odepřeno uznání ve Spolkové republice Německo, podle státu původu.³⁷

Belgie	15
Čína	3
Dánsko	1 ³⁸
Finsko	1
Velká Británie	2
Nizozemsko	2
Rakousko	1 ³⁹
Ruská federace	3
Srbsko (býv. Jugoslávie)	1

Celkový počet zkoumaných rozhodnutí německých obecných soudů: 90.

³⁷ Do tabulky není zahrnuto výše uvedené usnesení Vrchního zemského soudu v Drážďanech ze dne 31. 1. 2007, 11 Sch 18/05.

³⁸ V daném případě došlo k částečnému odepření výkonu rozhodčího nálezu, protože jedna ze stran, proti které byl uplatňován návrh na výkon rozhodčího nálezu, neměla ve Spolkové republice Německo majetek (srov. rozhodnutí Vrchního zemského soudu v Berlíně ze dne 10. 8. 2006, 20 Sch 07/04).

³⁹ V daném případě se jednalo o odepření výkonu rozhodčího nálezu z důvodu zrušení žalované strany, která byla obchodní společností (srov. usnesení Vrchního zemského soudu v Braunschweigu ze dne 18. 11. 2002, 7 Sch 01/02).